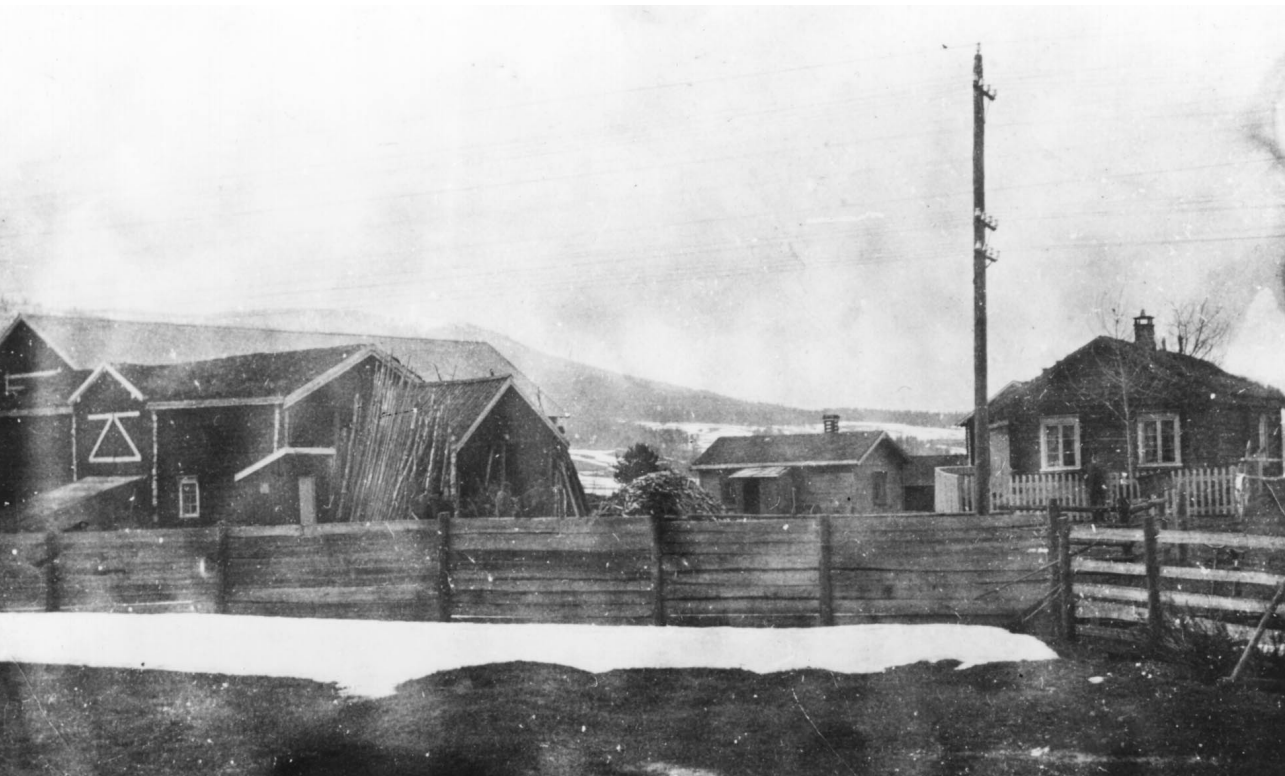

Sigmund Faret

Fotograf Bersvend Kjæreng

– på jakt etter Kjærengfotografane frå Tynset

Den gamle bebyggelsen på Kjæreng øvre. Repro: MiNØ 100310.

At Bersvend Kjæreng (1859-1902) fra Øvre Kjæreng i Tynset var fotograf på Sørlandet har vært kjent. Nå får vi vite mer om hans virksomhet og dessuten at han også hadde en bror Simon, som var fotograf i Målselv. Det er barnebarnet til Bersvend som presenterer flere detaljer.

Blant gamle bilete vil ein kan hende i Nord-Østerdalen finne nokre med

Kjæreng-stempel på baksida og tekst: Fotograf B. Kjæreng. Under Kjæreng øvre i bygdeboka for Tynset finn vi og ei kortfatta opplysning: *Bersvend f 19/2 1859, fotograf, til Hornes ved Kristiansand 1893.* Det var 10 born i den ungeflokken, det var 8 som voks opp. Mange reiste ut, m a til Målselv og USA. Det er ein bror Simen f. 1853, om han seier ikkje bygdeboka meir.

Men i ei bok om norske fotografar finn vi kan hende spor etter han, der står det i alle fall: *Kjærøng, Simon U. st. (muligens Helgeland) ca 1880 og 1882*. Frå andre kjelder får me vite at han vart busett i Målselv og arbeidde bl a som fotograf. Yrkesvalet fotograf var ikkje så vanleg på slutten av 1800 og at ein finn to Tynsetbrør er nokså spesielt. Spesielt er det også at desse to fekk sin virksomhet i kvar sin ende av landet, Indre Troms og Sørlandet. Denne artikkelen skal handle mest om Bersvend, født 19. mars 1859 og død 4. februar 1902. Artikkelen må sjåast på som ein start og eit ønskje om å finne ut meir om dei to brørne som og den kontakt dei i vaksen alder hadde med Tynset.

Kvar Bersvend fekk opplæring i fotografering er uvisst. Det opplyst i Norsk Museumsutviklings database at broren Simon hadde lært seg å fotografere på Tynset. Kan Bersvend ha lært seg å fotografere på same stad? Men kven dei har lært av veit me i alle fall ikkje. På den tida var det mest omreisande fotografar, men Martin Olsen Schauv (Midtskogen, Rendalen) budde i 1980 åra på fleire stader i Tynset og Alvdal. Ein trur at Schauv lærte fo-

*Fotograf Bersvend S. Kjærøng ved kameraet.
Repro: MiNØ 100324.*

tokunsten i Trondheim. (Sjå nærare i *Ola Nyeggen: Fotografer i Alvdal og Nord-Østerdalen*). Truleg reiste Simon og Bersvend ut i 20-års alderen, mellom 1875 og 1880, men vi skulle visst meir om kvar dei var før dei busette seg på Sørlandet og i Indre Troms.

Bersvend kom i alle fall til Setesdal som omreisande fotograf og handelsmann i 1880 åra. Opplysninga i bygdeboka for Tynset er litt uklår. Reiste han til Hornnes i 1893 eller er det kjent at han var på Hornnes det året? Bygde-

bokforfattar Leonhard Jansen har i alle fall funnet bilete som fortel at han var fotograf i Setesdal i 1888.

Men frå ulike kjelder ser vi at det var mykje flytting, på leiting etter oppdrag.

Bersvend kom til Setesdalen i anleggstida for Setesdalsbanen i 1880-90 åra og flytte til Moi i anleggstida for Flekkefjordsbanen åra etter. Det var vel naturleg for ein fotograf å følgje etter slike store anlegg. Kan hende kunne det også bli oppdrag i samband med anlegga.

Bersvend vart gift med Tarjerd Hansdtr. Faret frå Hornnes i nedre Setesdal. Dei fekk sonen Sigurd, f. 1894 og dotter Ingebjørg, f. 1896. Dei budde i Mosby ved Kristiansand då Sigurd vart født og i Hornnes då Ingebjørg kjem til.

Men folketeljinga 1900 opplyser at familien Kjæreng budde til leiges på Hamre i Lund kommune i Rogaland. B. S. Kjæreng var fotograf og kona Tarjerd dreiv med handel – *handlende*. Dei hadde to born som alt er nemnt. I folketeljinga står det at Tarjerd var født i 1866, men det skal vere 1869. På Statsarkivet i Stavanger finn dei ikkje andre spor etter familien Kjæreng i Lund og Rogaland. Tida han budde der var nok berre nokre år. Men i fotosamlinga mi har eg to sikre bilete frå Hamre.

Far min og farmor Tarjerd fortalte lite om Bersvend, men litt visste eg om fotografen.

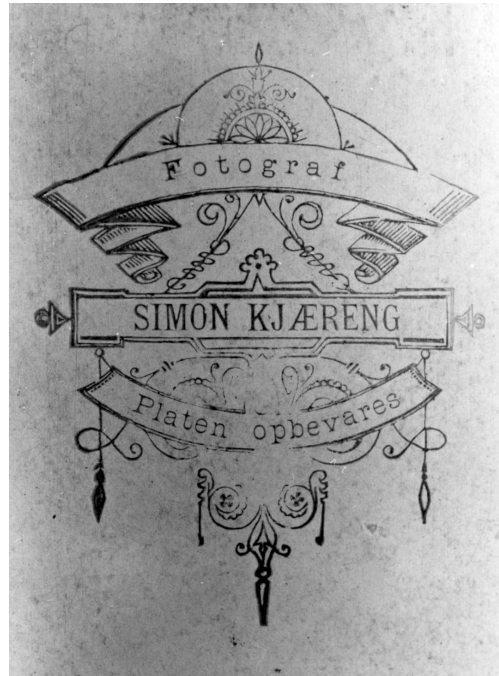
”Besta” fortalte at Bersvend døyddes av tæring. Ein morgon han vakna fekk han ”blodsturt” og døyddes same dagen. Tarjerd, med Sigurd og Ingebjørg, flytte då på vårparten heim til

foreldre og bror på Hornnes. Ingebjørg døyddes same året, av det dei sa av hjernesjukdom. Bersvend vart gravlagd den 4. februar 1902 på Moi. Tarjerd døyddes mai 1952, 83 år gamal.

Som omreisande fotografar på den tida kunne ein ikkje brødfø seg med bare fotografering. Mange hadde andre yrke på sida, og for ein farande fotograf var handelsyrke lagleg.

På baksida av eit bilete av Bersvend finn ein trykt fylgjande: ”*B.S.Kjæreng, Hoff Agent for Julius J. Johansens Kautschukstøpelfabrik GØTEBORG*”. Elles er bileta hans på baksida med og utan namn: *B. S. Kjæreng*

Som barnebarn av Bersvend er eg så heldig at eg har mange av fotografierna hans, og ikkje minst fotografiapparatet i format 18 gonger 24 cm for glassnegativer. Diverre er glassnegativa tapt. Som farande fotograf var det ikkje lett med lagerplass for mange ting.

I biletsamlinga er det og bilete tekne av broren Simon, han har sendt bilete av kone og son, og dessutan "En Maalselpige i sin vanlige Dragt" ei hardangerinspirert nasjonaldrakt. Det var naturleg at brørne utveksle familiebilete, samstundes som dei kunne fortelle kor dyktige fotografar dei var. Det er og fotografi av mange kjente fotografar som Agnes Sjølie, Elverum, H. Eggan, Nyblinn, Ole Juul, C.C Wischmann, C. Forsberg, Kristiansand, I. Larsen & A. Olsen, Frederik Klem, og mange fleire, også den landskjente Kristiania fotografen L. Szancinski.

Elles finn eg ut frå bileta at atelieret er medbrakt bakgrunnsteppe og lokale ting som stolar bord osv.

Fotografiapparatet han bar med seg har ei vekt på 7,5 kg, Og i tillegg til alt anna som framkallingsutstyr og glassplater vart nok alt dette tungt å bere med seg.

Fotografiapparatet er det som ein ser på biletet. Bersvend held handa på linsehetta. Apparatet er eit tyskproduisert, såkalla Reise-Camera Excelsior. Linsa er type Aplanat No 4 frå Emil Busch's linsefabrikk i Rathenow, Tyskland.

Linseblendaren var plater med åpning som gjekk ned i ei slisse på midten av linseryret. Dette var eit system som resulterte i gode og skarpe bilete. På grunn av det enkle systemet og med låg pris var dette linsesystemet svært populært inntil århundreskiftet.

Eksponeringa blei utført ved at fotografen tok av linsehetta i tilmålt eksponeringstid. Personalet på Preus fotomuseum seier at denne linsa er eit unikum. Bersvend kjøpte seinare ein såkalla "Objektiv-verschlysser Eos", ein

gardinlukker som blei skrudd på enden av linsa.

Det er fleire som har hjelpt til med å finne far etter fotografbrørne Bersvend og Simon Kjæreng. Og nye ting er kome fram som eg ikkje har kjent til. Ein skuldar ei takk til alle eg har vore i kontakt med. Vonar på fleire innspell.

I arbeidet med Bersvend har det også kome fram opplysningar om Simon. Det var dette namnet han brukte, i bygdeboka står det Simen. Det har ikkje vore mogleg å finne noko spor etter han på Helgelandskysten, men han er velkjent i Målselv. I Jul i Bardu og Målselvdalen 1978 har Hans Kjeldstad skrive ein artikkel.

I 1891 bur han på garden Sandbakken i Målselv med kone og to små søner og livnærer seg som fotograf og

*Eline (Elvine) Kjæreng.
Fotograf: Simon Kjæreng.
Repro: MiNØ 100320.*

jordbruksarbeidar. Han hadde reist nordover for å besøke slektingar, men møter Elvine frå Møllerhaug, og dei to gifter seg i 1886 i Målselv kyrkje. Simon er heimatt til Tynset eit årstid og det er der han skal ha lært fotoryket. Men hos kvenn seiest det ikkje noko om. Då kan kjem attende til Målselv starter han som fotograf i 1887. Han dreiv aktivt som fotograf i nokre år, men seinare vart det kjøp og

salg av slaktedyr. Kona omkom i ei tragisk rasulykke i 1898. Simon flyt nå til Sørreisa og bur der resten av livet. Han dør i 1927.

Sigmund Faret
pensjonert militær
Korsholmvn. 16,
3145 Tjøme
E-post: sifaret@c2i.net

Kvebergbrua våren 1907, etter omfattende restaurering pga. storflommen i 1906.

I karjol midt på bildet: Ola T. Kveberg, f. 1861, i karjol ved skigarden Amtsingeniør Werenskiold, i karjol med blakk hest Haldo Müller f. 1863 (ordfører 1905-07). Sittende på hesteryggen: Carl Smith Øvre f. 1866 distriktslege (sannsynlig). I stolkerre lengre bak: f.v. Jokum Høyeggen, f. 1830 (sannsynlig), Lars P. Øymoen f. 1820 (sannsynlig).

Gruppe i forgrunnen: f.v.: Jakob H. Stamoen f. 1854, Erik P. Lien f. 1840 (er uskikker på han) Peder L. Kveberg f. 1851, Haldor Nyeggen f. 1851, sittende foran gruppa Kristen Blæsterdalen f. 1831.

Gruppa bakenfor disse f. v.: Nr 2 kan være Tosten Myrvoll f. 1865, nr 3 muligens Embret Horten, nr 4 er Kristan A. Horten.

De to kjerringene bakerst kan være: f. v. Helene Stamoen f. 1852 og Elen Nyeggen f. 1857.

Dette bildet hadde blitt ombyttet i artikkelen til Arne Kr. Horten: Arbete jækler! i Arboka 2001. Bildet som ble brukt var Graneng bru på Kvikne, men der har vi heller ikke opplysninger.

Det er Halldor Nyeggen, Alvdal, som har ledet arbeidet med å finne fram til personene, godt hjulpet av andre. Men etter 95 år er det ikke så lett.